Városörténeti folyóirat

Veszprémi Szemle

24. évfolyam,
2022. 2

65.

Alapítva: 1993

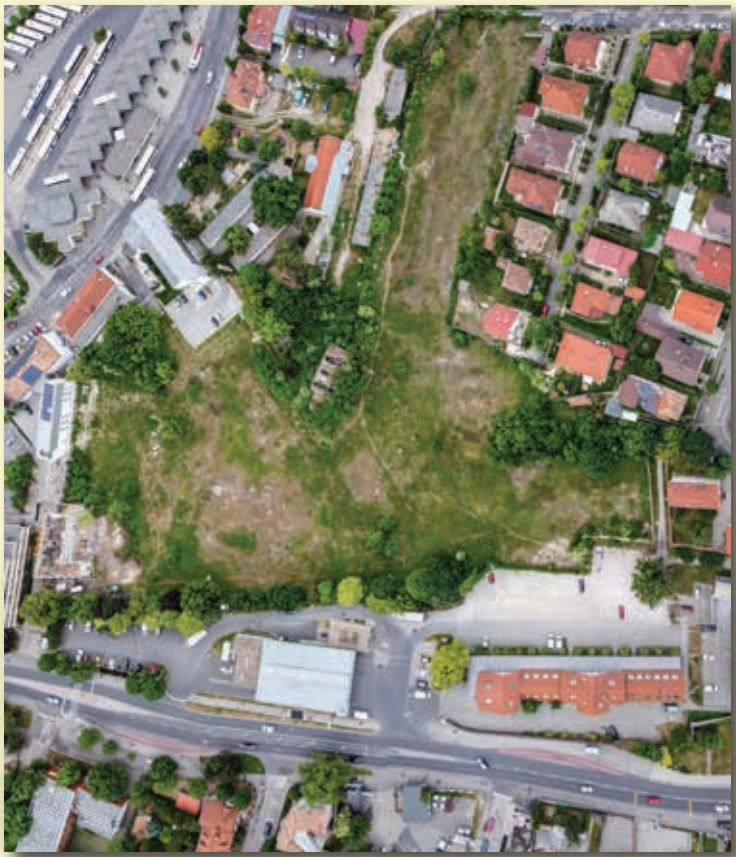

Városstörténeti folyóirat
Veszprémi Szemle
24. évfolyam,
2022. 2. szám
65.

TARTALOM

AZ OLVASÓHOZ	**3**	Tölgyesi József
VESZPRÉMI KUTATÓK ÉS MŰHELYEK XI.		
Akiben találkozik a szenvedély és a tudatosság: Márkusné Vörös Hajnalka, a Veszprém Megyei Honismereti Egyesület elnöke	**5**	Örsi Ágnes
A „hetvenkedő" katona: Születésnapi interjú Földesi Ferenc főszerkesztővel	**24**	Szabóné Vörös Györgyi
TANULMÁNYOK		
Egy végvidéki kapitány Veszprém megyében – Thury György [Vár]Palota és Veszprém élén	**38**	Kanász Viktor
Szent István-hagyományok Veszprém vidékén	**54**	Magyar Zoltán
KÖZLEMÉNYEK		
Időjárási és gazdászati jelentések 1858-ból	**66**	Kovács Győző Gyula
Veszprém közterületi és zöldterületi fejlesztése az EKF 2023 projekt tükrében – Az egykori bútorgyári terület integrálása a város közterületi rendszerébe	**81**	Szabó Bence
Adalékok a *„Veszprémi fák és bokrok"*-hoz	**109**	Strenner József
KÖNYVSZEMLE		
Magyar Zoltán: Hős vagy lázadó?	**119**	Tölgyesi József
Számadás. Köszöntő kötet Somfai Balázs hetvenedik születésnapjára	**128**	Csiszár Miklós
Csuhai István: Szobornék városa	**131**	Gy. Lovassy Klára
Véghely Dezső visszaemlékezései	**133**	Grüll Edina
VESZPRÉMI SZERZŐK MŰVEI		
Géczi János: A rózsa labirintusa	**135**	S. Lackovits Emőke

E lapszámunk Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzat támogatásával készült.

Várostörténeti folyóirat
Veszprémi Szemle

24. évfolyam, 65. szám 2022. 2. szám

Városstörténeti folyóirat
ISSN 1217-5358

Alapítva: 1993

Alapító főszerkesztő:
Dr. Tölgyesi József

Főszerkesztő:
Dr. Csiszár Miklós (2011–2018)

Dr. Földesi Ferenc PhD

E számot szerkesztette:
Dr. Tölgyesi József

Technikai szerkesztő:
Dénes Tamás

Szerkesztőbizottság:
Dr. Karlinszky Balázs PhD
Dr. Négyesi Lajos PhD
S. Dr. Perémi Ágota PhD
Dr. Vizi László Tamás PhD

Tanácsadó testület:
Kovács Győző Gyula
Dr. Pálffy Géza DsC
Perlakiné Scharf Claudia
Rainer Pál
Sebő József
Somfai Balázs
Szabóné Vörös Györgyi

Kiadja: a Veszprémi Szemle
Városstörténeti Közhasznú Alapítvány

Levelezési cím:
alapitvany@veszpremiszemle.hu

Felelős kiadó:
Faa Judit, a Kuratórium elnöke

A főszerkesztő elérhetősége:
veszleszerk@gmail.com

Nyomda:
OOK-Press, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

A folyóirat évente 4 számmal
jelenik meg.

E SZÁMUNK SZERZŐI:

DR. CSISZÁR MIKLÓS ny. könyvtárvezető, Veszprém; GRÜLL EDINA segédlevéltáros, Veszprém; KANÁSZ VIKTOR történész, MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (ELKH), valamint a Magyarságkutató Intézet Történeti Kutatóközpontjának tudományos segédmunkatársa, Győr; KOVÁCS GYŐZŐ GYULA meteorológus, meteorológia-történész, Veszprém; DR. S. LACKOVITS EMŐKE néprajzkutató, ny. múzeumi főtanácsos, Veszprém; DR. MAGYAR ZOLTÁN tudományos főmunkatárs, ELKH BTK Néprajztudományi Intézet, Nagymaros; ÖRSI ÁGNES újságíró, szerkesztő, Veszprém; STRENNER JÓZSEF nyugalmazott főkertész, Veszprém; SZABÓ BENCE okleveles építészmérnök, okleveles településmérnök, Veszprém; SZABÓNÉ VÖRÖS GYÖRGYI könyvtáros, Veszprém; DR. TÖLGYESI JÓZSEF tanár, Veszprém; GY. LOVASSY KLÁRA ny. múzeumigazgató, helytörténeti kutató, Veszprém.

Illusztrációk: Auer Henrik, Domján Attila, dr. Földesi Ferenc, Hohl Zoltán, Illés Magdolna, Kanász Viktor, Strenner József, Szabó Bence, Szelestey P. Attila, dr. Toperczer István, Tóvári Róbert

Veszprémi Szemle Városstörténeti Közhasznú Alapítvány
Takarékbank Zrt.:
73200189-11291268

Támogatóink:

Nemzeti Kulturális Alap

OOK PRESS

pbs HUNGARIA 8200 Veszprém, Házgyári út 1.

Ovádi Péter – országgyűlési képviselő

A Veszprémi Szemle megjelenését támogatták Honoráriumról lemondtak:
Lásd a 65. oldalon.

A borító képei:
Címlapon: Gripen géppár Veszprém felett. Fotó dr. Toperczer István
2. oldalon: Drónfotó a egykori bútorgyári terület mikrokörnyezetéről, 2020. május. Illusztráció Szabó Bence tanulmányához.
3. oldalon: Kettő [táblával is jelölt], Veszprémben ritka fenyő a Kossuth utcán: A himalájai selyemfenyő (baloldalt) (Pinus wallichiana [A. B. Jacks.)], és a törpe ezüstfenyő (Picea pungens [Engelm.] 'Glauca Globosa' [H. G. Hillier]). Az előbbi kb. 50 éves, az utóbbi cca. 35. Fotó: Földesi F.
hátul: Thury György halálának (1571) színhelyén, Orosztony faluban 2019-ben állított emlékmű részlete. (Hohl Zoltán felvétele)

TANULMÁNYOK

Egy végvidéki kapitány Veszprém megyében

Thury György [Vár]Palota és Veszprém élén

KANÁSZ VIKTOR

A XVI. századi Magyar Királyság egyik leghíresebb vitéze Thury György volt. Alakja Zrínyi Miklós, Szondi György és Dobó István mellett már saját korában összefonódott az oszmánok elleni évszázados harccal. Élete során több szállal is kötődött Veszprém megyéhez: [Vár]Palota élén érte el a legnagyobb hadi sikerét, valamint rövid ideig a veszprémi vár kapitányi tisztét is betöltötte. Ebben a tanulmányban Thury Györgynek a megyéhez és a névadó városához kötődő kapcsolatát mutatom be.

[Vár]Palota élén

A Hont megyei köznemesi családból származó, 1519 körül született Thury György[1] az 1540-es években tűnik fel először a forrásokban, amikor Várday Pál esztergomi érsek lovas főlegényeként Ságon katonáskodott. Ezt követően I. Ferdinánd király szolgálatába állt. Az uralkodó zsoldjában harcolt az 1552-es palásti csatában, ahol az itáliai csapatok megmentésében fontos szerepet játszott.[2]

Veszprém megyével, valamint a várossal akkor került először kapcsolatba, amikor 1554-ben Podmaniczky Rafael a szomszédos [vár]palotai várba hívta, s castellanusként szolgálta a főurat. E tisztséggel meglehetősen nehéz feladatot vállalt el, ugyanis a törökök által közrezárt vár komoly ellátási problémákkal

[1] A kapitány nevét nem írják egységesen. A tudományos közleményekben és a sajtóban a mai napig találkozunk Thury, Thúry, Túry, Turi és Thuri változatokkal. Mivel a szakirodalomban a Thury név számít a leggyakoribbnak, ezért én is ezt használom.

[2] KANÁSZ 2021. 8–9., 81–84.

Ohmann Béla szobra Thury Györgyről Várpalotán. Szelestey P. Attila felvétele

küzdött.[3] Valószínűleg emiatt hamar búcsút vett Palotától, és 1556. március 7-től átvette a Léva várába rendelt királyi had főkapitányi, valamint a vár prefektusi tisztségét, amelyek mellé megkapta a provisori (udvarbírói) címet, valamint Bars vármegye főispánságát is.[4] E címek komoly elismerést hoztak számára.[5] Ugyanakkor itt is jelentős anyagi nehézségekkel kellett szembenéznie: a zsoldok kifizetése sokszor hónapokat késett.[6] Itt sem maradt azonban sokáig, ugyanis 1558. január 8-án a király Dobó Istvánnak adományozta Lévát.[7] Thury februárig töltötte be hivatalát, majd a várat elhagyva Podmaniczky Rafael és felesége, Lomniczay Johanna visszahívták Palotára.[8] Szeptember 8-án átvette Palota gazdasági irányítását, s ő lett a palotai vártartomány jövedelmeinek igazgatója.[9]

[3] A körülmények súlyos voltát jól bizonyítja e Thury 1554. október 18-án, egy meglepetésszerű török ostrom másnapján Podmaniczkynak írt leveléből származó részlet: „[…] *ha ugyanis sem Nagyságod nem jön segítségünkre, sem fizetségünket meg nem adják, nemcsak Nagyságod szolgálatára leszünk képtelenek, de még nagyobb szegénységre és koldusbotra jutunk.”* LUKINICH 1942. 591–592., HUSZÁR 1974. 35–37., HUSZÁR 2007. 54–57.

[4] FALLENBÜCHL 1994. 65., LUKINICH 1937. Van olyan forrás, ahol csak kapitányként (capitaneus in Lewa) vagy prefektusként nevezik. MNL OL E 156 - a. - Fasc. 076. - No. 010 / c. 45., ÖStA KA HKR Reg. 1557. 74v, No. 1043., 1167., MNL OL E 21 - 1558.01.13., LUKINICH 1943. 112., TAKÁTS 1928. 73. KENYERES 2002. 378–380.

[5] LUKINICH 1937. 261–262.

[6] Pl. MNL OL E 21 - 1558.01.13. Továbbá: MNL OL E 21 - 1559.06.09., ÖStA KA HKR Exp. 1557. 26v. No. 94.

[7] HÓVÁRI 1987. 29., CSIFFÁRY 2014. 68.

[8] TAKÁTS 1928. 74., PÁLFFY 1998. 166., ISTVÁNFFY 2003. I/2. 293.

[9] ÖStA KA HKR Exp. 1558. Exp. 126v. No. 91., NAGY, 1872. 480., SZÍJ, 1960. 75., MÜLLER, 1972. 9., „Georgius Thury per rationistam” LUKINICH, 1943. V. 170., „administrator universorum proventuum castri Palota” PÁLFFY 1998. 166.

A jelentős számú őrség eltartása nagy anyagi ráfordítást igényelt, aminek a biztosítása a magánkézben lévő vár urának komoly nehézséget okozott még úgy is, hogy az uralkodó pénzügyileg is támogatta a várat védő magánhad fenntartását.[10] Hogy megszabaduljon e terhektől, Podmaniczky többször át akarta adni a várat a királynak, ám ez évekig nem sikerült.[11] Végül Rafael 1558 végén történt halála után vette át a király az erősséget.[12] Amíg a vár királyi kézbe nem került, ideiglenesen Thury látta el a kapitányi és udvarbírói tisztséget, s csak akkor volt hajlandó átengedni a király megbízottjainak, miután az özvegy feloldotta az esküje alól.[13]

I. Ferdinánd itt akarta tartani a többször bizonyított vitézét, s kisebb alkudozások után Thury – aki a király hívására ez ügyben Bécsben is járt –, az uralkodó zsoldjában Palotán maradt, és 1559. május 8-án az utasítását is megkapta.[14] Ezt követően palotai kapitányként és prefektusként szolgálta királyát egészen 1566-ig.[15]

A palotai vár helyzete különösen tehetséges, rátermett katonai vezetőt igényelt. Ennek elsősorban hadászati és földrajzi okai voltak, ugyanis a szomszédban lévő Székesfehérvár 1543-as, és Veszprém 1552-es elestét követően a vár a koronázóváros, valamint a bakonyi erősség között, a török területek közé beékelődve, harapófogóba került. Thury igyekezett mindent megtenni az őrség megfelelő ellátásáért. Rendszeresen kérte az uralkodót, hogy küldjön muníciót, valamint sürgette az állandóan késő zsoldok kifizetését. 1559 áprilisában például így írt: *„Én* [leg]*kegyelmes*[ebb] *uram, a magam hasznát nem keresem, hiszen, ha lehetséges volna, kész volnék felségednek akár száz forintért is szolgálni, de mert a vár egészen* [az ellenség] *torkában van, nem látom magamat elegendőnek* [képesnek] *annak megvédésére a szükséges őrség nélkül."*[16]

A király és Károly főherceg igyekezett eleget tenni a kéréseknek, ám hiába rendelték Nyitra vármegye rovásadóit a zsoldosok ellátására,[17] adtak új jövedel-

[10] MNL OL E 21 - 1546.12.27., 1557.12.23., 1558.06.29.

[11] LUKINICH 1943. 231., SZÍJ 1960. 62–63., HUSZÁR 1974. 14.

[12] „Postquam nuper […] Raphael Podmaniskhy diem clausit extremam." MNL OL E 21 – 1558.12.04. (E forrásban már capitaneus tisztséggel szerepel Thury.), HUSZÁR 2007. 68–70.

[13] HUSZÁR 1974. 20. 45–47., PÁLFFY 1998. 166., HUSZÁR 2007. 71–73.

[14] TAKÁTS 1928. 75–76., PÁLFFY 1999. 125.

[15] MÜLLER 1972. 9., PÁLFFY 1998. 166., HUSZÁR 1974. 20. A kamarai iratok felváltva említik Thuryt mindkét tisztségben. Tielesch Lénárt, Körmöczbánya követének 1566. július 5-én Bécsben kelt levele a következőképpen említi: „ritterlichen Mann Turj Georgj Haubtman in Palota". MATUNÁK 1897. 272. Az Udvari Haditanács is Haubtmanként említette. ÖStA KA HKR Exp. 1563. 169r., Reg. 1566. 150r.

[16] HUSZÁR 2007. 85–88. Másik fordításban: TAKÁTS, 1928. 76.

[17] MNL OL E 21 - 1560.05.01., 1564.03.03. – a.

meket, és többek közt Veszprém megyei birtokokat magának Thurynak,[18] vagy küldtek nagyobb összeget a zsoldok kifizetésére,[19] a helyzet vajmi keveset javult.[20] Kapitányként a palotához tartozó földeket nem csak a törököktől, hanem a magyar uraktól is meg kellett védenie, ugyanis például Magyar Bálint foglalt el több, a várhoz tartozó birtokot.[21] A nehézségek ellenére Thury megpróbálta a lehető legjobban ellátni feladatait, tataroztatta a várat és a védműveket, sőt a bajvívásban is egyre nagyobb hírnévre tett szert. Ennek híre persze Bécsbe is eljutott, s az Udvari Haditanács – félve annak következményeitől –, 1559. november végén megtiltotta Thurynak a bajvívásokat és viadalokat.[22]

Pataky Ferenc grafikája Thury párviadaláról. T. THURY, 1941. 61.

Thury tevékenységét, katonai sikereit, valamint a palotai keresztény had helytállását a hódoltsági oszmán vezetők egyre növekvő aggodalommal szemlélték. Bár Thury számára elsősorban a Hamza bég által vezetett fehérvári oszmán őrség jelentett problémát, azonban a veszprémi törököket is folyamatosan szemmel tartotta, s tehetségét az itteni oszmán katonaság is megérezte. Jó példa erre Magyar Bálint 1562. április 4-én, Hegyesdről kelt jelentése, amely szerint Thury legyőzte a veszprémi törököket.[23]

[18] 1559. május 12-én I. Miksa Karácsonszállás és Előszállás, valamint Venyim birtokok jövedelmeit adta a vitéznek. MNL OL E 21 – 1559.05.12. Ezen kívül megkapta a Veszprém megyei Berenhidát (ma Berhida) és Kajárt (ma Balatonfőkajár) is. SZÍJ 1960. 77–78., MÜLLER 1972. 10.

[19] MNL OL E 21 – 1560.05.13., 1561.02.15.

[20] Minderről a kamarai levéltár számos forrása ad bizonyságot: MNL OL E 21 – 1561.03.10., 1561.09.05., 1562.03.23. – a, 1562.04.04., 1562.08.06., 1563.01.27., 1563.05.10. – b, 1563.05.18., 1564.03.26., 1564.03.29. – a, 1564.04.21., 1564.12.14. – a, 1565.02.27. – b, 1565.03.15. – a, 1566.02.25. – b, 1566.06.01. – a, 1566.08.07. – b, 1566.10.16.

[21] Ez ügyben Thury Nádasdy Tamás nádor segítségét kérte. MNL OL E 185 – a._Thury György – Nádasdy Tamás_No. 2., LUKINICH 1943. V. 347.

[22] TAKÁTS 1928. 80.

[23] KOMÁROMY 1912. 271–272.

Thuryt nem csak a csatamezőn félték az oszmánok, hanem tartottak kémjeitől és hírszerzőitől is, s mindent megtettek azért, hogy ne szerezhessen megbízható információkat a szomszédos erősségek állapotáról és az esetleges mozgósításokról.[24] Ezért 1562-ben Thury arról panaszkodott Nádasdy Tamásnak, hogy a gyanakvó törököktől nehéz bármit is megtudnia: „[…] *én éjjel-nappal azon volnék, hogy Nagyságodat bizony hírrel tartatnám, de valamely emberemet beküldöm, mind megfogják, mastan is egynéhány emberem vagyon Feyer warath fogva, az mely meg jű bennek, az is negyed napig ott benn tartóztatták, igen verik, és úgy bocsátták ki."*[25] Továbbá: „[…] *igen félnek,* […] *még az városi népet is kiűzik éjjel az városról és akik bemennek az városra, ruhájokat megkeresik, hogy titkon levelet be ne vigyenek."*[26]

Ennek ellenére sokszor sikerült túljárni a fehérvári őrség eszén. 1562. március 30-án például azt jelentette Nádasdy Tamásnak, hogy Veszprémben és Fehérvárban kevés török katona tartózkodik, akik félnek, s érdemes lenne megtámadni a két várat.[27] 1565-ben pedig Fejér Lőrinc, Székesfehérvár bírája titokban küldött üzenetei által arról tájékoztatta Thury Györgyöt és Farkast, hogy oly kevés török katona van Fehérváron, hogy amennyiben elegendő keresztény had érkezik a város alá, úgy átadják azt a királynak. Bár a palotai kapitány szíve szerint élt volna a kínálkozó lehetőséggel, végül a vállalkozásból nem lett semmi.[28]

Az oszmán csapatok hadmozdulatairól szerzett értesüléseit Thury igyekezett megosztani a környező erősségek vezetőivel is, így például levelezésben állt a pápai és vásonkői katonasággal, valamint Salm zu Eck és Jakosits Ferenc győri főkapitányokkal és Nádasdy Tamás nádorral.[29] Nem csak a törökök, hanem a magyar főurak is felfigyeltek Thury eredményes működésére. Ezt bizonyítja, hogy 1562 nyarán Oláh Miklós esztergomi érsek őt javasolta a Dunáninneni főkapitány tisztségre.[30] Az uralkodóhoz is eljutott sikeres tevékenységének híre, s

[24] Pl. MNL OL E 185 – a._Thury György – N. N._No. 1.

[25] MNL OL E 185 - a._Thury György - Nádasdy Tamás_No. 3.,

[26] MNL OL E 185 - a._Thury György - Nádasdy Tamás_No. 4.

[27] *„Most ez környékben való falukon Hamza bég levelét hordozzák, kiben többet ezer szekérnél számozott, és nagy büntetés alatt parancsolta, hogy ez jövendő vasárnapra az szekerek erős láncokkal egyetemben Feyer warast* [Fehérváron] *mind benn legyenek. Tetteti, hogy ő maga is visszajőve, de az csak képmutatás. Amint énnekem beszílik, Feyerwarat* [Fehérvárott] *és Bezpremben* [Veszprémben] *négyszáz lovag embernél feljebb mast nincs, igen félnek, barmokat sem merik kibocsájtani az belső városból. Az szegény népet minden éjjel kivezetik az pasa táborából.* […]" MNL OL E 185 - a._Thury György - Nádasdy Tamás_No. 3.

[28] HIM VII. 201. A török hódoltság és a török elleni háborúk iratai 1565/12., 1565/13., SZÍJ 1960. 85–86., HUSZÁR 2007. 121–132.

[29] HIM VII. 201. A török hódoltság és a török elleni háborúk iratai 1565/13., HUSZÁR, 2007. 89–90., 106–117., 127–130.

[30] PÁLFFY 2011. 282.

Miksa király 1563. május 15-én Thurynak adományozta a zirci apátsághoz tartozó Polány, Tevel és Kovácsberénd birtokokat. Ekkor már Bécsben is komoly elismerés vívott ki magának, Ládonyi Demeter szavaival élve *„fő ember ez Turi Giergi és őfölségeknél a fejedelmeknél is ösmerete vagyon és szeretik"*.[31]

Ennek köszönhetően komoly reprezentatív elismerésben is részesült: 1563-ban harmincegy vitézével részt vett a pozsonyi országgyűlésen a zászlók felvonulásában.[32] Szeptember 8-án Miksa magyar királlyá koronázásán is jelen volt, s maga az uralkodó avatta aranysarkantyús vitézzé a pozsonyi ferences templomban, majd ezt követően részt vett a koronázási tornajátékokon is.[33]

Az elismerések azonban a hétköznapok során nem hoztak lényegi javulást a végvár és kapitánya életében, így 1564 márciusában Thury benyújtotta a lemondását. A király végül maradásra bírta, amiben nem kis része lehetett annak, hogy szeptember 14-én további, a zirci apátsághoz tartozó területeket kapott zálogba.[34] A helyzet azonban továbbra sem javult, így Thury a következő év február 21-én és december 3-án, majd 1566 kora tavaszán is ott akarta hagyni Palotát. Bár Lazarus Freiherr von Schwendi Thuryt gyulai kapitánynak ajánlotta, az uralkodó palotai kapitányát végül ismét maradásra bírta, s arra kérte, amíg ő német földről vissza nem tér, maradjon hivatalában.[35] Végül a kapitány továbbra is Palotán szolgált, és így a nevezetes 1566. esztendőben az országos hadi események középpontjában találta magát.

Várpalota ostroma

1566 nyarának elején az idős Szulejmán szultán a Zrínyi Miklós által védett Szigetvár ellen készülődött. Hadainak megérkezése előtt a korábban Székesfehérváron szolgáló Arszlán budai pasa *„aminthogy felháborodott elmével lévén, s mindennap ópiumot evén az égett bortól megrészegülvén elvégezé magában habahurgya tanácsából, hogy annak* [a szultánnak – KV] *jövetelit megelőzné, s az hadakozást elkezdené, ítélvén azt, hogy azzal a szolgálattal fejedelmének kedvét találná."*[36]

---

[31] Ládonyi Demeter Szomor Jánosnak, Mihályi, 1563. május 16. MNL OL P 430 - 1. - 1563 - No. 15.

[32] LISTHIUS 1735. 305.

[33] „[…] *Thury György és Gyulaffy László egymással kopját öklelének. De az császár, hogy játékban való öszvemenéssel ugyan valóban s nagyon meg ne sebesednének, követek által megparancsolá, hogy az kezdett dologtól megszűnnének."* ISTVÁNFFY 2003. I/2. 334–335.

[34] Sóly, Olaszfalu, Tevel, Kovácsberénd, Polány, Venyim, Előszállás és Karácsonyszállás birtokokat, valamint Borsod, Koppány, Ságh, Pentele, Szentkirály és Zirc elhagyott helyeket és Iváncháza pusztát. VIDA 2018. 113.

[35] TAKÁTS 1928. 93., 99., PÁLFFY 1998. 166., MNL OL E 21 - 1566.03.12. – a, 1566.06.01.

[36] ISTVÁNFFY 2003. I/2. 391.

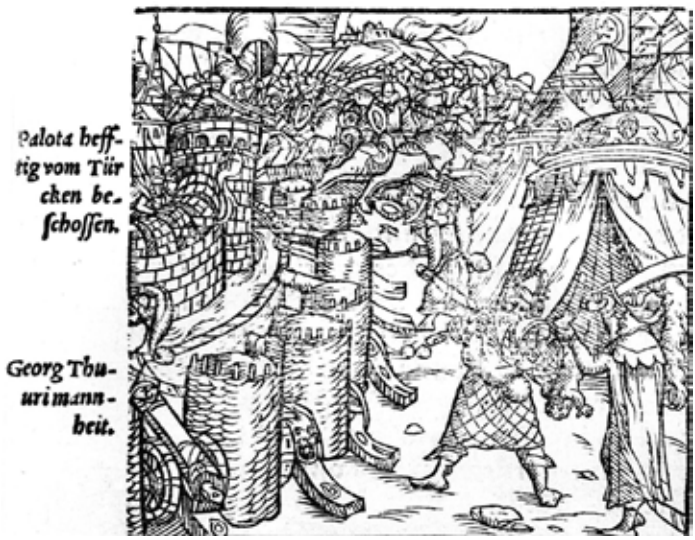

Várpalota ostroma egy korabeli metszeten.
GEUFFROY 1568. CXCII.

A pasa tehát egy felettébb kockázatos katonai vállalkozásba kezdett. A birodalmi segélyhadak gyülekezését megelőzve a budai vilajet teljes mozdítható haderejével, nagyjából 8–10 000 fős seregével Palota ellen indult, amelyet június 5-én körbevett és ostromolni kezdett.[37] Thury azonban már az ostrom előtt értesült a pasa terveiről, Arszlán ugyanis *„vakmerő elméjével még az parasztság hallására is nyilván Thuryn és az palotai tolvajokon való bosszúállásra menni nem titkolná"*.[38] Palota védője így lehetőségeihez mérten felkészülhetett az ostromra, s idejében értesíthette Eck zu Salm győri főkapitányt.

Véres ostrom kezdődött. Thury az őrséggel, valamint a Salmtól és Török Ferenctől kapott egységekkel, összesen nagyjából 500 fővel derekasan védte a rá bízott erősséget. Forgách Ferenc erről a következőképpen tudósít: *„Arszlán basa tehát június ötödikén ostrom alá fogta Palotát; mert Turi György, a vár kapitánya, ugyanezekben a napokban Székesfehérvárnál megverte a törököket. Külső segítség messze volt, az uralkodó távol; de a veszedelem és félelem lehetetlenné tette a habozást.* […] *Közben Arszlán a falat, bármennyire erős és vastag volt is, ágyúival egy helyen megnyitotta, az árkot földdel betemettette és a várat hevesen ostromolta. Tury György sem védekezett erőtlenebbül, ha szemközt sebet nem kapott volna."*[39]

[37] BAGI 2017. 73.
[38] ISTVÁNFFY 2003. I/2. 391.
[39] FORGÁCH 1977. 844–845.

Thury kitöréseivel komoly károkat okozott az ostromlóknak. Mivel erői elégtelenek voltak, az ostromlók táborán keresztül *„Thury Farkast, az öccsét s vele együtt Pálffy Ferencet* […] *Győrré s onnét Bécsbe küldé, kik segítséget kérnének"*.[40] Farkas június 11-én sikeresen elért a császárvárosba. A király azonban már ettől függetlenül, az ostrom előtt mozgósította seregeit, s így Salm és gróf Georg von Helffenstein vezetésével egy jelentős, nagyjából 15 000 főt számláló had gyülekezett Palota felmentésére.[41]

Arszlán mindeközben hevesen ostromolta a várat, ám közben igen különös dolog történt. A felderítésre kiküldött Deli Lufti aga a Bakonyból a győri tábor megerősítésére rendelt fát szállító szekereket, valamint azok őrségét a felmentő seregnek vélte, erről tájékoztatta a pasát, aki ennek hírére június 9-én sietve felhagyott az ostrommal. Verancsics Antal úgy tudta, hogy *„az budai Ozlam basa megszállá Palotavárat, mint öt ezer törökkel, az sok számtalan köznépek, kik fát hordtanak, az árkot hogy megtöltsék, tíz ágyuval tereté de semmit neki nem tehete. Az mindenható Úr Isten félelmet vete rejája, valami köznép, kik az Bakomra fájért mentenek Győr szikségére, 100 szekérrel, ezt az török starázsa meglátta, megfutamott Palota alá, az basát elíesztette, hogy mivel német császár minden erejével megyen; az Úr Isten az basát megrettentette, éjjel elszökék Palota alól, az ágyukat kit elvitt, kit ott hagyott, 44 tuna port, golobisnak sokságát, sátort, lovat, hadakozó szerszámokat, nagy szégyenvallással mene Székesfijérvárra."*[42]

Szulejmán haragja elől a pasa nem menekülhetett: Szigetvár ostroma előtt, augusztus 3-án a szultán a basa feje vételével „honorálta" az egyéni akcióját. Utóda Szokullu Mehmed nagyvezír testvére, Musztafa lett. A névtelen deák később találóan summázta a pasa szerencsétlen vállalkozását:

„A szerencse basának nem szolgála,
Jóllehet az házat megtörte vala,
Ő falait földig rontatta vala,
De alóla elpironkodott vala.„[43]

[40] ISTVÁNFFY 2003. I/2. 391.

[41] BAGI 2017. 74–75., a hírről: HUSZÁR 2007. 135.

[42] BESSENYEI 1981. 119. Forgách erről így vall: *„De Arszlán, midőn értesült a segélycsapatok készen állásáról – amire már korábban számított – sőt arról, hogy a tábor Pápa városától el is indult, az ostrom megkezdésétől számított tizenkettedik napon hanyatt-homlok távozott, úgy, hogy Turi Györgynek hagyta az utolsó szekereket és néhány könnyebb ágyút."* FORGÁCH, 1977. 844–845. A történtek a korabeli köztudatban más interpretációban is megjelentek, pl.: HUSZÁR 2007. 136–137.

[43] Az oszmán történetírók, például Pecsevi és Szelániki is megemlékeztek a szerencsétlen pasáról. Legutóbb: HUSZÁR, 2007. 149–156. Arszlán pasa esetét Török Ferenc, Gyulaffy László és Thury György egy később a budai pasának írt levelükben is felemlegetik: „[…]

Veszprém kapitányaként

Thury az ostrom után immár otthagyta a rommá lőtt várat, *„mivel tovább az palotai kapitánságot viselni nem akará, mivelhogy annak megtartásával nem kicsin hírt-nevet s vitézi állhatatosságnak dicséretét nyertnek lenni magát ítélné, s hogy az császár táborában (mely rövid nap az sík mezőkre kiszállana, bizonyoson értette vala) menne, s annak szeme láttára vitézkednék, azt végezte vala."*[44] Tehát lemondott tisztéről és a győri táborba vonult, Palotát pedig Eck zu Salm György unokatestvérére, *„Thury Mártonra, az György atyja bátyja fiára, ki győri seregrendeket igazgatja vala, oltalmazni s megépíteni bízta"*.[45]

A dunántúli hadműveletek mindeközben tovább folytatódtak. A Győrben összegyűlt sereg Salm vezetésével – többek közt Thury tanácsára hallgatva –, június 29-én bevette Veszprémet, majd Tatát is elfoglalta.[46] Thury Veszprém ostroma után rövid időre, július 1. és július 13. között ideiglenesen megbízott veszprémi főkapitány lett.[47] Ekkor közvetlenül a királlyal tárgyalta meg azokat a feltételeket, amelyek mellett Veszprémben maradnának Széchényi Mihállyal.[48]

---

nyakadban az istráng, mint az budai Orozlán pasának." MNL OL - P 1314 - No. 50222. – a., KANÁSZ 2021. 119–120.

[44] ISTVÁNFFY 2003. I/2. 393.

[45] ISTVÁNFFY 2003. I/2. 393. Thury György 1566. július 1-én adta át a palotai kapitányságot Thury Mártonnak. „Quod certiores reddi petebatis, quoniam die Georgius Thwry capitaneatu suo Palothensi defunctus sit, ut eo certius cum ipso rationem subducere, debitumque residuum exolvere possitis, significamus nobis benigne, Martinum Thwry prima die Iulii proxime elapsi in capitaneum modernum assumptum esse, et tunc officium ibidem expirasse." MNL OL E 21 - 1566.11.06.

[46] MARCZALI 1878. 489., HUNGLER 1986. 68–72., BAGI 2017. 80–84., *„Ő* [Eck zu Salm – KV] *ugyanis látván, hogy a közvetlen veszedelem elmúlt, és Győr őrségét szorult helyzetbe kényszerítette, egyrészt Zrínyire, másrészt a saját kötelességére emlékezve, barátját, Thury Györgyöt segítségül véve, Tatával együtt Veszprémet visszavette az ellenségtől, a Győrbe vezető veszélyeztetett utakat tőlük egészen gyorsan megszabadította, így a járhatatlan területeket is megtisztította és úgy tűnt, hogy támogatással és sikerrel gyarapítja az oly sok éven keresztül minden félelemmel elnyomott parasztokat és nemeseket."* SOMOGYI 2013. II. 247.

[47] PÁLFFY 1998. 110., 166. Körmöcbánya 1566. július 14-i levele szerint: „[…] *ist Vesprim dem Herrn Thury Gürgen vbergeben worden* […]". MATUNÁK 1897. 271. E rövid időtartam miatt a Thuryról szóló irodalmi munkák nem szoktak megemlékezni e tisztségéről.

[48] Erről írt Veszprémből Széchényi Mihály Kanizsai Orsolyának 1566. július 13-án: *„Dominus Georgius Thwry nunc adest, discessit enim erga maiestatem sacratissimam pro concludendo negotio nostro, quomodo et sub qua conditione hic mansuri simus. Auxilium quo generosa et magnifica dominatio vestra est hic deserte domui maiestatis sacratissimae, reservire studebimus simul cum domino Georgio Thwry. Cum his nos generosae et magnificae dominationi vestrae commendamus eandemque generosam et magnificam dominationem vestram felicissime valere optantes."* BÁRTFAI 1911. 669.

Veszprém elfoglalása egy korabeli metszeten.
GEUFFROY 1568. CXCII.

A történtek alapján úgy látszik, nem sikerült megegyezni, s György visszatért a mezei hadakhoz. Ugyanakkor a Palotán hagyott unokatestvére, Thury Márton a későbbiekben, 1568 és 1574 között hosszabb ideig viselte a veszprémi főkapitányi címet.[49]

Thury György a veszprémi kapitányságát követő hónapokban aktívan kivette a részét az összecsapásokban: *„a táborból később kivonuló Thury György, Török Ferenc és Gyulaffy László két helyen és két összecsapás alkalmával mintegy ezer ellenséget vágott le, vagy ejtett fogjul"*, és a fehérvári Mahmud béget is elfogta.[50] Valószínűleg neki köszönhetően itt eshetett fogságba a pasa fia, Bektes is.[51] Szu-

[49] HUNGLER 1986. 74–75., PÁLFFY 1998. 112. Tevékenységéről többek közt: MNL OL E 21 - 1568.06.14. – b., 1568.08.17. – b., 1569.05.05. – d., ÖStA KA HKR Exp. 1566. 160v–167v., 186v., Exp. 1567. 10rv., 20v., 30r., Reg. 1567. 1v., 19v., 25v., 28r., Exp. 1568. 113rv., 115v., 122v., MNL OL E 21 - 1569.05.17. – d. Itt kell megjegyeznünk, hogy Thury György harmadik lánya, Katalin és Marczalthőy György frigyéből született Marzalthőy Miklós a veszprémi alispáni tisztséget is viselte. KANÁSZ 2021. 87.

[50] FORGÁCH 1977. 866., 871, PETNEHÁZI 2014. 85. Verancsics Antal szerint „[…] *az magyarok Túry Gyerggel az töröket többig két mélyföldnél üzék, sokat bennek levágának, egynéhányat az törökekben Maximili Jánosnak fogva hozának."* BESSENYEI 1981. 121., BIZZARRI 1573. 113–114., KLANICZAY 1982. 1207.

[51] *„Ezek nem sokkal ezután meg is jöttek, nem lebecsülendő létszámmal, a temesvári parancsnok, Bektes purpuratus basa vezette őket. Ő Mehmed fia volt, akiről megtudtuk, hogy Miksa császár*

lejmán halála után részt vett a Szigetvárról kirajzott, fosztogató könnyűlovas akindzsik legyőzésében, valamint Salm őt küldte százötven lovasával az *„ellenség tábora körül való nyargalódásra"*.[52]

A király a hadi érdemeinek elismeréseként újra látványosan kitüntetésben részesítette: Palota sikeres védelme után ismét lovaggá ütötte, s egy 1000 forint értékű aranyláncot akasztatott kapitánya nyakába.[53]

Ekkor készülhetett – valószínűleg magának az uralkodónak a megbízásából – az az ismeretlen mestertől származó híres metszet, amelyen Thury György lovagol Lazarus von Schwendi és Miksa császár mellett. Erről a későbbi siratóéneke is megemlékezett: *„Az fejedelemnek kedvében vala, Az ő képét kinyomtatta vala"*.[54] Az alkotás több okból is különleges számunkra, egyrészt jelen tudásunk szerint ez a kapitány egyetlen hiteles korabeli ábrázolása, másrészt Thury oldalán a Nemzeti Múzeumban őrzött híres pallosa is látható, végül pedig e metszet alapján mintázta még a legtöbb későbbi művész a vitéz külsejét, így a Thury-ábrázolások origójává vált.

Ugyanakkor hiába a sok elismerés, mindez nem jelentett számára biztos megélhetést. Pápán lévő családja szorult helyzetéről jó képet ad a Nádasdy Kristóf által 1566. július 2-án Kanizsai Orsolyának írt levél:

„Továbbá Thúry György uram dolgát hiszem, hogy érti nagyságod; most is egy megromlott várban ül. Sehonnat egy ház jobbágy be nem szolgál Palotára neki; mert az török eltiltotta tűle. Felesége Pápán ül. Az nemes uraim, kik baráti, tartják; ki egy zsák liszttel, ki tikkal, ki egyéb éléssel. Rabjait nincs hol tartania. De én reá feleltem, hogy nagyságodnál tizenhat rabjának helyt szerzek; szolgáljam meg nagyságodnak addig, míg Palota dolga elválik, ne fogyatkozzék meg ez jámbor barátom az én bíztatásomba! Ezenkívül azért is könyörög nagyságodnak, hogyha valami nagyobb háború lenne, hát az feleségének, marháinak Kapuba lenne valami háza. Mindezekről jó kegyelmes választ várunk nagyságodtól. Az rabokat Pápára küldte most az ő házához. Ha nagyságodnak az én könyörgésemre jó akaratja leend, csak Pápára kell írnia az öccsének, Thúry Farkasnak és aztán odaviszi őket, ahová nagyságod parancsolja".[55]

A problémákat csak részben sikerült megoldani. Thury hiába sürgette a palotai zsoldhátraléka kifizetését, végül nem kapta meg. Az uralkodó október közepén utasította a Magyar Kamarát a palotai időszak alatt összegyűlt hátralékok

katonái Thury György vezetésével a Győrhöz közeli tábornál elfogták egy rajtaütésen." SOMOGYI 2013. 122.

[52] ISTVÁNFFY 2003. I/2. 429–430., FORGÁCH 1977. 871.

[53] BIZZARRI 1573. 114., EŐR-DARMAY 1870. 726., FORGÁCH 1977. 867., ISTVÁNFFY 2003. I/2. 428., PETNEHÁZI 2014. 85., továbbá: KANÁSZ 2021. 23.

[54] OSZK App. M. 35.

[55] TAKÁTS 1928. 105.

kifizetésére.[56] Helyette viszont birtokok adományozásával honorálta a munkáját. 1567 februárjában ugyanis az uralkodó Zaccaria Delfino győri püspöktől és bíborostól bérbe vette Kesző várát a hozzátartozó malommal, majorsággal és településekkel együtt, és azt Thurynak engedte át. Ám Delfino nehezen mondott le a birtokról, s csak hosszú alkudozások után az uralkodó és a Magyar Kamara segítségével sikerült megegyezni vele, ami később is sok probléma forrását jelentette.[57]

Palota ostroma után újra felmerült, hogy Thury megkapja a naszádos főkapitányi, vagy pedig a komáromi főispánsági tisztséget, végül azonban Pápára vonult.[58] Mindeközben Arszlán utóda, az új budai pasa, Musztafa – nem feledvén elődje dicstelen sorsát –, egy provokáló levelet küldött a kor három vitézének, Enyingi Török Ferencnek, Gyulaffy Lászlónak és Thury Györgynek. E sértésre nem mindennapi választ kapott tőlük. Thury vérmérsékletéhez híven egyenesen ezt üzente neki:

Thury György párviadal (Szelestey P. Attila festménye). A szerző felvétele

„Továbbá én, Tury György, mikor te mindezekből [az előző két vitézzel történő vívásból – KV] *megmaradnál is, az én tisztességemet – úgy mint vitéz embernek szokott tisztességét oltalmazni – nem álnokul, hamis, hazug nyelvvel, mint te, meg akarom oltalmazni. Erre harmadnapig választ tégy, ha elkezdted, mert ezután mind békeknél, pasáknál, még te császárodnál is oly leveleket látsz, hogy vagy apád alá kell búnnod, vagy elő kell hoznod az te hazug szájadat."*[59]

Sajnos jelenleg nem tudjuk, végül megküzdött-e a pasával. A bajvívá-

[56] MNL OL - E 21 - 1566.10.16.

[57] MÜLLER 1972. 14., NEMES 2010. 411. Thury évi 500 forintért kívánta bérbe venni a mondottakat, a király pedig többször utasította a Magyar Kamarát a Thury által Delfinónak már kiegyenlített árenda kifizetésére. MNL OL E 21 - 1567.10.08. – a, 1568.11.04. – a, 1568.11.21. – b, 1570.06.20. – d.

[58] TAKÁTS 1928. 110.

[59] MNL OL P 1314 - No. 50222. – a. p. 2.

soknak azonban – minden tiltás ellenére –, ezt követően sem lett vége, sőt új állomáshelyén, Kanizsán, alárendeltjeivel egyetemben hódolt vitézi habitusa e megnyilvánulásának. A kanizsai főkapitánysággal azonban már új fejezet kezdődött Thury György életében, s ez az időszak Veszprém megye helyett elsősorban már Zalában és Somogyban játszódott.

A kortársak és az utókor ítélete

Palota sikeres megvédése Szigetvár elestének évében fontos lélektani fogódzó volt, s Eger 1552-es ostromához hasonlóan az oszmánokkal szembeni sikeres harc lehetőségének reményét mutatta meg. Bár az utókor szemében Szigetvár ostromának emlékezete leuralta az 1566-os hadi események sorát, jelentőségét jól mutatja, hogy Palota sorsa évekkel a hadi események után is szóbeszéd tárgya volt. A korszak több jeles magyar, olasz és német történetírója, például Istvánffy Miklós, Verancsics Antal, Baksay Ábrahám, Pethő Gergely, Martinus Zeiler és Pietro Bizzarri is megemlékezett Thuryról. A hadiesemények tárgyalásakor többször írtak a kapitányról, s a híres ostrom mellett kiemelték, hogy ő javasolta Veszprém ostromát, és a Palota környéki sikeres portyáiról is tudtak.[60]

Zrínyi Miklós a XVII. század közepén a Szigeti veszedelem megírásakor fontosnak tartotta híres elődje viselt dolgai mellett Thury palotai tevékenységét, s magát az ostromot is bemutatni. A költő és hadvezér részleteiben ismerte Palota ostromának eseményeit, s Thuryról felettébb jó véleménnyel bírt.[61] Palota megvédése a XVIII–XIX. század első felében is közismert volt, többek közt Bél Mátyás és Kazinczy Ferenc is megemlékezett az eseményről, valamint Európa-szerte írtak róla.[62] A múlt század irodalmában is helyet kapott Thury Veszprém megyei tevékenysége, valamint a palotai ostrom, s napjainkban is több

[60] BIZZARRI, 1573. 79–80., 114–115., MARCZALI 1878. 488–497., TAKÁTS 1928. 109., ECKHARDT, 1943. 42., GÁL 1971. 20., BESSENYEI 1981. 119., ZEILER, 1997. 130., G. ETÉNYI 2017. 217., németül még: GEUFFROY, 1568. CXCII., Baksay Ábrahám Kronológiájában is bekerültek az események: *„Palota frustra Budensi Bassa obsidetur: resistente bellicoso viro Georgio Thwry, eius loci capitaneo Caesareo."* BAKSAY, 1567. 934. Valamint Pethő Gergely is megírta a történteket: *„A' Budai Iahiogli Oroszlán Basa, Palotát meg szállá Thuri Giörgyre, kinek segétségére el mene a' Bazinyi Gróf Ek, a' Győri Király-képe, Ezt halván Oroszlán Basa, nem meré meg Várni a' Grófot Palota alatt, hanem el Szálla a' Vár alól. Azon uttal Gróf Ek Beszprimet Thatát Gosztost és Vitárit meg vévé a' Töröktűl, kiért Oroszlán Basát, Szulimán Császár meg foitatá."* PETHŐ 1660. 78v. Képi ábrázolása Geuffroy mellett: SZALAI 2001. I. 322. tábla.

[61] KANÁSZ 2021. 92–96.

[62] KAZINCZY 1825. 3–31., BÉL 2012. 586., FESSLER, 1824. 35–37., Fillértár, 1. (1834) 41. sz. 326., HUSZÁR, 2007. 195–206.

irodalmi és képzőművészeti alkotás készült e témában, s fokozatosan erősödik a Thury iránti érdeklődés.[63]

Mindezek alapján igazat adhatunk Paczoth Ferencnek, aki 1617-ben így méltatta a kapitányt: *„Ezért, Thuri György, rendkívüli és egészen egyedülálló bátorságodat, amelynek révén sok mindent ragyogóan véghezvittél, kiváltképp pedig megvédted a törököktől ostromlott Palotát, nem homályosítja el a feledés, nem törli el az idő."*[64]

A Thury György halálát megéneklő lantos (részlet Wegroszta Zoltán alkotásából)
Hohl Zoltán felvétele

FELHASZNÁLT IRODALOM

BAGI Zoltán Péter (2017): Az 1566. év elfeledett dunántúli háborúja. Palota sikeres védelme, valamint Veszprém és Tata visszafoglalása. In: BUJDOSNÉ PAP Györgyi – FEJÉR Ingrid – H. SZILASI Ágota (Szerk.): *Mozgó frontvonalak. Háború és diplomácia a várháborúk időszakában 1552–1568*. Eger. 67–88. o.

BÁRTFAI SZABÓ László (1911): *A Sárvár-felsővidéki gróf Széchényi család története. I. 1252–1732.* Budapest.

BEL, Matthias (2012): *Notitia Hungariae Novae Historico Geographica. II.* operi edendo praefuit: Gregorius Tóth, Textum recensuerunt notisque instruxerunt: Ladislaus Glück – Zoltanus Gőzsy – Gregorius Tóth, Budapest.

BESSENYEI József (1981. s.a.r.): *1504–1566. Memoria rerum*. Budapest.

[63] VARGHA 1923. 34–44., BOKSAY 1964. 6., SZÁNTÓ 1952. 245–246., JANKOVICH 1964. Legutóbb Körmendi László és Osztrogonácz Miklós énekelte meg az eseményeket. Bővebben, több példával: KANÁSZ 2021. 96–114.

[64] *„Ita tuam, Georgi Thuri, ingentem ac plane singularem, qua cum multa praeclare egisti, tum vero Palotam a Thurca obsessam defendisti, fortitudinem, nulla extinguet oblivio, nulla delebit dies."* PACZOTH 1617. [oldalszám nélkül], RESTÁS 2018. 502.

BIZZARRI, Pietro (1573): *Pannonicvm bellvm, svb Maximiliano II. Rom. et Solymano Tvrcar. imperatoribvs gestum…* Basileae.

BOKSAY György (1964): Palota ostroma. *Veszprémi Napló*, 1964/284. 6. o.

CSIFFÁRY Gergely (2014): *Ruszkai Dobó István életrajza*. Rudabánya.

EŐR-DARMAY Zsolt (1870): Thúry György ingóságai, 1571. *Századok*, 726.

FALLENBÜCHL Zoltán (1994): *Magyarország főispánjai*. Budapest.

FESSLER, Ignaz Aurelius (1824): *Die Geschichten der Ungern und ihrer Landsassen. 7*. Leipzig.

FORGÁCH Ferenc (1977): *Emlékirat Magyarország állapotáról Ferdinánd, János, Miksa királysága és II. János erdélyi fejedelemsége alatt*. ford. BORZSÁK István, In: KULCSÁR Péter (Szerk.): Humanista történetírók. Budapest. 567–1039. o.

G. ETÉNYI Nóra (2017): Toposztól a hírértékig. Az 1565–1566. évi várháborúk eseményei a korabeli német nyomtatványokban. In: BUJDOSNÉ PAP Györgyi – FEJÉR Ingrid – H. SZILASI Ágota (Szerk.): *Mozgó frontvonalak. Háború és diplomácia a várháborúk időszakában 1552–1568*. Eger. 207–240. o.

GÁL István (1971): Sir Philip Sidney kalauza a korabeli magyar történelemben. *Filológiai Közlöny*, 1971/1–2. 16–25.

GEUFFROY, Antoine (1568): *Erste Theil, der Hoffhaltung Des Türckhischen Keysers vnd Othomannischen Reichs Beschreibung*. Basel.

Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HIM)

HÓVÁRI János (1987): *A hűtlen Dobó*. Budapest.

HUNGLER József (1986): *A török kori Veszprém*. Veszprém.

HUSZÁR Pál (1974): *Thury György szerepe a dunántúli végvári harcokban. 1554–1566*. Várpalota.

HUSZÁR Pál (2007. Szerk.): *Források és dokumentumok Várpalota történetéhez. I. A kezdetektől 1848-ig*. Várpalota.

ISTVÁNFFY Miklós (2003): *Istvánffy Miklós magyarok dolgairól írt históriája. Tállyai Pál XVII. századi fordításában. I/2*. s.a.r. BENITS Péter, Budapest.

JANKOVICH Ferenc (1964): *Hulló csillagok. I–II*. Budapest.

KANÁSZ Viktor (2021): *Oroszlán a végvárban.* Thury György és Nagykanizsa. Nagykanizsa.

KAZINCZY Ferencz (1825): Zrinyi Miklós Szigetváratt. In: IGAZ Sámuel (Kiad.): *Hébe zsebkönyv*. 3–31. o.

KENYERES István (2002. Szerk.): *XVI. századi uradalmi utasítások. Utasítások a kamarai uradalmak prefektusai, udvarbírái és ellenőrei részére, I.* Budapest.

KLANICZAY Tibor (1982, Szerk.): *Janus Pannonius. Magyarországi humanisták.* Budapest.

KOMÁROMY András (1912): Magyar Bálint kapitány életéből. 1543–1572. *Hadtörténelmi Közlemények*, 1912/13. 238–278. o.

LISTHIUS, Joannes (1735): Commentariolus de coronatione Maximiliani II. In: Bel, Mathias: *Adparatus ad historiam Hungariae*. Posonii.

LUKINICH Imre (1937): Adatok Thury György kapitány életéhez. *Hadtörténelmi Közlemények*,1937/1. 261–262. o.

LUKINICH Imre (1942): *A Podmanini és Aszódi báró Podmaniczky-család története. IV.* Budapest.

LUKINICH Imre (1943): *A Podmanini és Aszódi báró Podmaniczky-család története. V*. Budapest.

MARCZALI Henrik (1878): Regesták a külföldi levéltárakból. I–II. *Magyar Történelmi Tár 3/1.* 417–498., 901–924. o.

MATUNÁK Mihály (1897): Veszprém ostroma és visszafoglalása 1566. június 30-án. *Hadtörténelmi Közlemények*, 1897/1. 266–276. o.

Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára (OL)

MÜLLER Veronika (1972): *Thury György kanizsai kapitánysága*. [h. n.].

Országos Széchényi Könyvtár (OSZK)

Österreichisches Staatsarchiv (ÖStA), Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA, Kriegsarchiv (KA)

PACZOTH, Franciscus (1617): *Oratio in laudem Hungariae patriae, habita publice in celeberrima Academia Wittebergensi a Francisco Paczoth de Beki, l. b. in Nagy Tharkany prid. Non. Octobr. anno Christiano M.DC.XVII.* Wittebergae. [Megtalálható: OSZK, Régi Nyomtatványok Tára, RMK III. 1206b.]

PÁLFFY Géza (1998): A veszprémi végvár fő- és vicekapitányainak életrajzi adattára (16–17. század). In: TÓTH G. Péter (Szerk.): *Veszprém a török korban.* 91–174. o.

PÁLFFY Géza (1999): *A császárváros védelmében. A győri főkapitányság története 1526–1598.* A győri vár töröktől való visszafoglalása 400. évfordulójának emlékére. Győr.

PÁLFFY Géza (2011): *A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században*. Budapest.

PETHŐ Gergely (1660): *Rövid magyar cronica, sok rendbéli fö historiás könyvekböl nagy szorgalmatossággal egybe szedegettetet és irattatot Petthö Gergelytúl*. Bécs.

PETNEHÁZI Gábor (2014): Kovacsóczy Farkas kortörténeti feljegyzései (1563–1567). *Lymbus, 2012–2013*. 57–95. o.

RESTÁS Attila (2018): A kora újkori Magyarország-toposzok történetéhez Paczoth Ferenc (1617) és Johann Fechner (1650) beszédei. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 2018/4. 490–507. o.

SOMOGYI Ambrus (2013): *História Magyar- és Erdélyország dolgairól. Az 1490-es évektől 1606-ig. 4. könyv*. Szerk. KALOTAI Noémi – SZEBELÉDI Zsolt, Báriabesnyő.

SZALAI Béla (2021): *Így tudták, így hitték, így képzelték. A magyar történelem kortárs metszeteken, 1514–1592*. Budapest.

SZÁNTÓ György (1976): *Az Alapiak kincse*. Budapest.

SZÍJ Rezső (1960): *Várpalota*. Budapest.

T. THURY Zoltán (1941): *Várpalota veszélyben!*. Budapest.

TAKÁTS Sándor (1928): *Régi magyar kapitányok és generálisok*. Budapest.

VARGHA Gyula (1923): *Vitézi énekek Thúry Györgyről*. Budapest.

VIDA Beáta (2018): A zirci uradalom a 16. században a legújabb kutatások tükrében. In: KARLINSZKY Balázs – VARGA Tibor László (Szerk.): *Folyamatosság és változás. Egyházszervezet és hitélet a veszprémi püspökség területén a 16–17. században*. Veszprém. 109–123. o.

Nemzeti Kulturális Alap

VESZPRÉM
A KIRÁLYNÉK VÁROSA